

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ ГІДРОБІОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
ГІДРОЕКОЛОГІЧНЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ПАРАЗИТОЛОГІВ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – 2018

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Житомир – 2018
ПП «Рута»

<i>Д.І. Зінченко, І.В. Хом'як</i> ВПЛИВ ПРИРОДНИХ ЛАНДШАФТІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ НА ПСИХОЕМОЦІЙНУ СФЕРУ ЛЮДИНИ	386
<i>А.Е. Курова, Р.П. Власенко, О.А. Сорочинська</i> ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДНЗ	387
<i>Г.Л. Лєндєнєва, Р.Л. Яворівський</i> ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З УЧНЯМИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	389
<i>В.В. Лисенко, Р.П. Власенко, О.А. Сорочинська</i> ЗАСОБИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЛІКАРСЬКИМИ РОСЛИНАМИ	391
<i>С.М. Смирнова, В.М. Смирнов, А.О. Кухарська</i> ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ШКОЛЯРА	393
<i>В.В. Танська</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	394
<i>Б.В. Шевчик, Л.О. Шевчик</i> ІНТЕГРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	396
СЕКЦІЯ 18. МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	
<i>О.О. Виноградов, О.І. Гузєва, Д.О. Сінакова</i> ГІПОКСИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ, ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ПЕРЕТРЕНОВАНOSTІ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ СПОРТСМЕНІВ	399
<i>Д.І. Голуб, В.К. Шаверський</i> ПІДВИЩЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ГАНДБОЛІСТІВ	401
<i>А.П. Денисовець, Є.П. Козак</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ГРАВЦІВ РІЗНИХ ІГРОВИХ АМПЛУА У ВОЛЕЙБОЛІ	403
<i>П.А. Єременко</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЄВИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ФІЗИЧНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ НЕТРЕНОВАНИХ ЛЮДЕЙ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	406
<i>В.О. Жамардїй</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФІТНЕСУ В ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	408
<i>М.З. Крук, А.П. Денисовець</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ У СПОРТІ	409
<i>Т.В. Мацапура, А.З. Крук</i> ОЗДОРОВЧЕ ПЛАВАННЯ ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ У РОБОТІ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ ТА ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМ	411
<i>О.В. Ободзінська, О.О. Пантус, Н.Ю. Сергєєва</i> СКАНДИНАВСЬКА ХОДЬБА ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ	414
<i>П.Д. Плахтїй, Є.П. Козак, А.П. Денисовець</i> ВПЛИВ ДОЗОВАНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ЦИКЛІЧНОГО ХАРАКТЕРУ НА ПЕРЕРОЗПОДІЛ ТЕМПЕРАТУРИ ШКІРИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ	417
<i>О.В. Шаверська, М.П. Саранча</i> ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ	418
СЕКЦІЯ 19. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ	
<i>Ю.В. Бабич, Л.А. Константиненко</i> ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	421
<i>О.В. Баєва, М.І. Мариненко, І.О. Жирякова, Г.В. Вишнякова, Н.Ю. Лебедєва</i> ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПРИ ВИВЧЕННІ МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ ТА ІМУНОЛОГІЇ	422
<i>Ю.Ю. Барановська, Ю.С. Шелюк, І.А. Шинкаренко</i> ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАТИВНИХ СХЕМ (КЛАСТЕРІВ) НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	425
<i>С.Л. Геля, Л.О. Перепелиця</i> ПРОФІЛЬНІ КЛАСИ БІОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ, ЛІЦЕЯХ ТА ГІМНАЗІЯХ М. ЖИТОМИРА	426
<i>Н.М. Кураченко</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ У СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ НАВЧАННЯ З ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	429

„Готовність майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників” – складне, комплексне, особистісне утворення, яке включає систему власне екологічних, психолого-педагогічних, соціально-екологічних та методичних знань, умінь і навичок організації навчальної діяльності учнів і формується на основі певного досвіду, позитивного ставлення, усвідомленні мотивів і потреб у даній діяльності та реалізується у процесі педагогічної діяльності.

Поняття „підготовка майбутнього вчителя біології до екологічної освіти старшокласників” розглядається нами як складний комплексний багатофункціональний процес, скерований на усвідомлення мотивів, потреб в екологічній освіті та діяльності; набуття та засвоєння знань, навичок і умінь та їх творче використання; на формування цінностей та оволодіння технологіями планування й управління, необхідними для здійснення професійно-педагогічної діяльності з формування екологічної культури як учителя, так і учнів.

УДК 378: 22

ІНТЕГРАЦІЯ РЕЛІГІЙНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Б.В. Шевчик¹, Л.О. Шевчик²

^{1,2}Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка вул. Максима Кривоноса, 2, Тернопіль, 46000, Україна

Загострення сучасної екологічної кризи зміцнило розуміння того, що виживання людства можливе лише за умови поєднання законів життя та поведінки людини з законами природи. Досягнення цього вимагає формування нової властивості людської природи, тобто, соціальної культури людей, як міри узгодженості їх волі і свідомості із законами природи. Запорукою цього є осмислені зміни багатьох стереотипів поведінки людини, а саме: політичної, економічної, правової, моральної, релігійної, наукової, технологічної, санаційної, екологічної [1]. З року в рік власне екологічний компонент дедалі стає більш актуальним.

Лише екологічна освіта, як стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації, її держави, запорука майбутнього, найбільш масштабна і людиноємка сфера діяльності суспільства, покликана забезпечити людину науковими знаннями про взаємозв'язок природи і суспільства, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для людства в цілому і кожної людини зокрема, сформувати прагнення і вміння брати активну участь в охороні й поліпшенні навколишнього середовища [6].

В європейській історії наука і релігія виступали як основні елементи метасистеми культурної діяльності людини [5]. Протистояння, що виникло в умовах сучасної України, оцінюється вченими і теологами по-різному – від постулювання нерозривного зв'язку сучасної науки та релігії і до абсолютного неприйняття їх взаємодії, що ґрунтується на уявленні несумісності знання та віри, розуму і почуттів, об'єктивного та суб'єктивного [2].

В дійсності зв'язок науки та релігії на всіх етапах історії був необхідним для розвитку людства, а відмінності їх були відносними.

Перш за все це пояснюється тим, що в якості наукових засад дуже часто виступають так звані синтетичні інтуїтивні судження. Згідно поглядів І.Канта, метод, як спосіб пізнання, ґрунтується на знанні, він, зрештою, і є знанням, трансформованим у певні правила дії, а інтуїтивні судження є одним із методів осмислення істини [4].

По-друге, сфери впливу науки і релігії різні. Тому, на перший погляд як вчені, так і теологи у своїх роботах мають чітко розділені предмет, об'єкт та методи дослідження. Однак історія доводить, що більшість вчених, філософів та діячів церкви у

своєму житті та діяльності поєднували наукові та релігійні концепції (Платон і Арістотель, І. Ньютон і П. Лаплас, Ч. Дарвін і І. П. Павлов, А. Ейнштейн та ін.). А. Ейнштейн досить непостійний в оцінюванні своєї релігійності, визначаючи цю позицію, як власні «космічні релігійні почуття», писав: «Здатність сприймати те незбагненне для нашого розуму, що скрите під безпосередніми переживаннями, чия краса і досконалість доходять до нас лише у вигляді опосередкованого слабкого відголоска, – це і є релігійність. В цьому розумінні я людина релігійна» [9].

Дуже близьку за змістом точку зору висловив радянський фізик-теоретик, академік АН СРСР, один із творців першої радянської водневої бомби, А. Д. Сахаров. У мемуарах, написаних в 1983 році, читаємо: «... я не можу уявити собі Всесвіт і людське життя без певного осмислюючого її начала, без джерела духовної «теплоти», що лежить поза матерією і поза знанням про неї» [10].

Спроби теоретичного обґрунтування світу, як своєрідного духовного явища, не припинялися і в радянській науці. Так, відомий радянський біолог А. А. Любіщев і 1953 році розробив універсальну, наукову і синтетичну етичну систему, основний постулат котрої полягає у ствердженні необхідності боротьби за торжество духа над матерією: «Весь розвиток життя є безперервна боротьба духа з матерією, з все частіше помітною перемогою духа» [3]. Ці ж погляди поділяють і видатний біолог Д.П.Філатов, що висловив їх у праці «Норма поведення, или мораль с естественно исторической точки зрения», і вчений-енциклопедист В. І. Вернадський («Научная мысль как планетарное явление») [7,8].

Якщо наука спрямована на отримання нових знань про навколишній світ, то етика, укладена в релігії, може розбудити в людях свідомість, відмінну від матеріального і технологічного мислення. Релігія допомагає людям усвідомити, що їх контроль над живим та неживим світом небезмежний, і що їх зарозумілість і маніпулювання природою може обернутись проти них. Релігія вселяє ідею, що ціль життя не в максимальному споживанні.

У той час, коли технології дають людині фізичну владу створювати чи знищувати світ, релігія вчить чесноти, допомагає особистості бути більш стриманою, скромною та звільняє від егоїзму.

З точки зору теоретичної біології – наука озброює людину знаннями про різноманіття рослин і тварин, їх поширення, розмноження, екологічні особливості, релігія прямо чи побічно, може бути могутнім джерелом захисту живої природи.

Практичне застосування елементів християнства може формуватися засобами одночасно всіх навчальних предметів біологічного циклу, тобто воно є метапредметним.

Звернення до елементів християнства здійснюється шляхом втілення у життя наукових та навчальних міні-проектів: «Кімнатні рослини як відображення різноманіття біблійної флори», «Рослини Едемського саду», «Технології вирощування культурних рослин Біблії», «Поліморфізм морфологічних ознак безхребетних тварин як відображення впливу негативних екологічних факторів середовища», «Фізіологічні особливості крові тиляпії – риби Святого Петра», «Організація та робота живого кутка – свійські тварини Біблії». На особливу увагу з цієї точки зору заслуговує робота в природничих музеях, що здійснюється шляхом реалізації міні – проектів для підготовки експозицій : «Птахи Біблії», «Тварини Біблії».

Література

1. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія / О. М. Костенко. – Київ : Атіка, 2008. – 352 с.
2. Кулиниченко В. Л. Християнська біоетика – становлення в Україні / В. Л. Кулиниченко // Світоглядні та філософські аспекти біоетики. – К.: Вища школа, 2002. – С.41 – 46. 12.

3. Любищев А. А. В защиту науки (статьи и письма) / А. А. Любищев. – Л-д : Наука, 1991. – 295 с.
4. Ляшевский Стефан. Библия и наука о сотворении мира / Стефан Ляшевский. – М.: изд-во свт. Игнатия Ставропольского, 1997. – 190 с.13
5. Олексин А. В. Биополитика: Учебное пособие / А. В. Олексин. – М. : изд-во Московского гос.ун-та им. М.В.Ломоносова, 2001. – С.362 – 365. 17
6. Степанюк А. В. Стратегія поведінки людини в біосфері / Степанюк А. В. // Біологія і хімія в школі. – 1999. – № 2.– С.22-25.23
7. Филатов Д. П. Норма поведения, или мораль с естественно-исторической точки зрения / Филатов Д. П. // Пути в неизвестное. – М., 1994. – 420 с.
8. www. Сайт. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / Отв. ред. А. Л. Яншин. — М.: Наука, 1991 — С. 95. Електронне перевидання (виправлене та доповнене) . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vernadsky.lib.ru>. – Розд. 5, п. 75.
9. www. Сайт. Эйнштейн и религия. Статья – о религиозных взглядах Альберта Эйнштейна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%B9%>
- 10.www. Сайт. Сахаров сегодня. Сахаров и религия. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sakharov-today.livejournal.com/19667.html>